

Porteføljestyret for naturvitenskap og teknologi

Referat	Møte 5/22
Dato	3. november, 2022 kl. 09:00 – 14:00
Sted	Zoom

Til stede: Professor Eva Sorensen, University College London, UK, *leder*
Professor Inga Berre, Universitetet i Bergen
Professor Andreas Carlson, Universitetet i Oslo
Professor Mari-Ann Einarsrud, NTNU, Trondheim
Chief Technology Officer Odd-Arne Lorentsen, Gen2 Energy, Borre
Seniorforsker Eli Ringdalen, SINTEF, Trondheim
Professor Marit-Solveig Seidenkrantz, Aarhus Universitet, Danmark
Professor Magne Olav Sydnes, Universitetet i Stavanger
Avdelingsleder Rune Storvold, NORCE, Tromsø
Professor Bo Wahlberg, KTH, Sverige
Seniorrådgiver Jorunn Nakken, varaobservatør KD

Forfall: Fagdirektør Finn-Hugo Markussen, observatør KD

Til stede fra Forskningsrådet:

Avdelingsdirektør Petter Helgesen (sak 33-37)
Spesialrådgiver Harald H. Simonsen
Områdedirektør Kristin Danielsen (sak 33-37)
Spesialrådgiver Ingvil Bjørnæs (sak 36)
Seniorrådgiver Heidi Roggen (sak 36 og 37)
Spesialrådgiver Yngvill Rådmannsøy Tømmerberg (sak 39)
Seniorrådgiver Andreas Quamme Nielsen (sak 40)
Spesialrådgiver Kristen Ulstein (sak 41)
Spesialrådgiver Marianne Grønsløth (sak 42))

Sak PSNATEK 33/22 Godkjenning av saklisten

Ingen saker ble meldt inn under eventuelt.

Vedtak: *Saklisten godkjennes.*

Sak PSNATEK 34/22 Referat fra porteføljestyremøte 4/22, 18.-19./08-22

Utkast til referat var sendt ut per epost. Det kom ikke forslag til vesentlige endringer i referatet. Referatet var derfor godkjent før møtet.

Vedtak: *Referatet tas til orientering.*

Sak PSNATEK 35/22 Spørsmål om habilitet

Styret diskuterte styremedlemmenes habilitet for alle sakene på saklisten. Mulig inhabilitet for sak 38/22 ble diskutert i starten av behandlingen av saken. Det ble ikke meldt inn inhabilitet knyttet til de resterende saker på saklisten.

Vedtak: *Habilitet for sak 38/22 tas opp under behandlingen av saken. Alle porteføljestyrets medlemmer er habile i behandlingen av de resterende saker på sakslisten.*

Sak PSNATEK 36/22 Orienteringer

Administrasjonen orienterte om følgende saker:

a) Oppsummering av søknadsbehandlingen 2022:

Totalt ble 82 av totalt 1539 søknader innvilget i FRIPRO. Fem av disse var sendt inn til andre temaer, og to av søknadene ble innvilget innenfor de øremerkede midlene til fornybar energi, fangst og lagring av CO₂. Av søknadene som ble behandlet i FRIPRO, ble 5,3 % innvilget. Av de kvalifiserte søknadene ble 25,9 % innvilget. Tilsvarende tall for FRIHUMSAM er 5,4 % og 28 %. For FRIMEDBIO er tallene 6,3 % og 24 %. Merk at FRIMEDBIO reduserte størrelsen på prosjektene for å kunne finansiere flere.

I FRINATEK ble det behandlet 529 søknader og 22 ble innvilget. Det gir 4,2 % innvilgelse. Av de kvalifiserte søknadene ble 24 % innvilget. Dersom vi tar med søknader behandlet i FRINATEK og innvilget i FRINATEK og andre tema får vi 4,5 % innvilgelse. Av de kvalifiserte søknadene ble da 27 % innvilget. Tilsvarende tall for FRIHUMSAM er 8,4 % og 28 %. For FRIMEDBIO er tallene 10 % og 42 %.

b) Status for satsing på nukleær forskning

Forskningsrådet lyser ut midler til senter for nukleær forskning, med varighet på inntil 8 år. Midlene skal gå til grunnleggende forskning innenfor kjernefysikk og -kjemi og vi forutsetter nasjonale samarbeid og koordinering. Utlysningen har søknadsfrist 16.11.22 og søknadene blir vurdert av et internasjonalt ekspertpanel. Søknadsbehandlingen er lagt opp med mulighet for søker til å faktasjekke panelets skriftlige vurdering. Bevilgningsvedtak er planlagt til PSNATEKs møte 21.03.23.

c) Statsbudsjettet for 2023

For Forskningsrådet er det foreslått 10,8 mrd. kroner til forskning 2023. Dette er nominelt det samme nivå som 2022. Det er også foreslått å gi Forskningsrådet fullmakt til å flytte midler mellom budsjettformål innenfor en samlet ramme på 3,5 mrd. kroner. Hvis man ser på enkeltdepartementene er det foreslått størst vekst fra Kunnskapsdepartementet, 145,4 mill. kroner. Størst reduksjon fra Olje- og energidepartementet på 111,0 mill. kroner. Det varsles at Regjeringen vil jobbe med å utvikle en ny budsjettmodell for Forskningsrådet.

Forskningsrådets virksomhetsbudsjett er foreslått kuttet med 63 mill. kroner for 2023 og det er varslet et ytterligere kutt på 40 mill. kroner for 2024. For Forskningsrådet betyr dette at det må gjennomføres en nedbemanning. Det jobbes også med ulike effektiviserende tiltak i Forskningsrådet knyttet til både søknadsbehandlingen og oppfølging av prosjekter.

Vedtak: *Saken tas til orientering.*

Sak PSNATEK 37/22 Søknadsbegrensende tiltak for FRIPRO

Saksdokument: Sak PSNATEK 37/22 Søknadsbegrensende tiltak for FRIPRO

Innvilgelsen i FRIPRO er i dag om lag fem prosent. Situasjonen slik den er nå, innebærer en høy ressursbruk i sektoren og internt i Forskningsrådet som ikke står i stil til andelen innvilgede søknader. Det er ingen utsikter til at situasjonen skal bedre seg over de neste årene uten at Forskningsrådet innfører tiltak. Samtidig skal Forskningsrådets virksomhetsbudsjett reduseres betraktelig de neste årene.

Kunnskapsdepartementet har bedt Forskningsrådet om å tilstrebe en innvilgelse på om lag 25 % i alle utlysninger. Forskningsrådet vurderer derfor hvilke tiltak som bør innføres for å kunne oppnå økt innvilgelse og redusert ressursbruk.

For å redusere ressursbruken i søknadsbehandlingen, er det nødvendig å identifisere de kostnadsdrivende faktorene slik at tiltakene som innføres treffer riktig.

I sektoren er det trolig arbeidet med å utvikle prosjektideen og skrive prosjektbeskrivelsen som krever mest tid, dernest å fylle ut søknadsskjemaet, inkludert å sette opp budsjett. I Forskningsrådet er det å skaffe eksperter til fagfelle vurdering/paneler uten tvil det trinnet som krever mest ressurser, dernest å fordele søknader på paneler og å gjennomføre panelbehandling. Tiltak som kan redusere disse aktivitetene, vil være det som gir størst samlet effekt, og tiltak som gir økt behov for fagfelle vurdering, eller som gjør at flere sender inn en søknad, vil virke motsatt. Å redusere antallet søknader som skrives og sendes inn, vil redusere ressursbruken i alle de mest ressurskrevende trinnene i prosessen betydelig, både i sektoren og i Forskningsrådet.

Administrasjonen presenterer 12 mulige tiltak for å redusere antall søknader og arbeidet med å behandle søknadene. Porteføljestyrets medlemmer ble oppfordret til å innspill på de ulike tiltakene.

Porteføljestyrets diskusjon av mulige tiltak er oppsummert i tabellen under:

Mulige tiltak	
1	Karantene ved vurdering under et fastsatt karakternivå Diskusjon: Bør kunne innføres og gi resultater.
2	To-trinns søknadsbehandling Diskusjon: Kan muligens virke, men det avhenger av prosessen.
3	Løpende søknadsfrist Diskusjon: Interessant, men forutsetter at budsjettet blir fordelt utover året slik at kvaliteten på de prosjekter som innvilges blir noenlunde lik.
4	Maks antall søknader per institusjon Diskusjon: Skeptisk. Man risikere at mye av arbeidet knyttet til søknadsbehandlingen bare flyttes over til institusjonene.
5	Prosjektleder med pågående FRIPRO-prosjekt kan ikke søke Diskusjon: Dette er uproblematisk og bør innføres.
6	Erfaringskrav etter PhD for prosjektledere av <i>fornyelse</i> Diskusjon: Kan være et bra tiltak.

7	Krav om å søke ERC/Horisont Europa for FRIPRO-prosjektledere Diskusjon: Kan være fornuftig.
8	Kutte <i>internasjonalt mobilitetsstipend</i> Diskusjon: Denne ordningen bør opprettholdes.
9	Differensiert støttebeløp etter behov Diskusjon: Kan være et godt tiltak. Maks støttebeløp kan settes lavere og tilleggsbevilgning gis til utstyrstunge prosjekter.
10	Faste paneler Diskusjon: Dette er en god ide.
11	Ikke lønnsmidler til fast vitenskapelig ansatte i UH-sektor Diskusjon: Kan være en god ide, men det må avklares hva man mener med fast ansatt.
12	Lotteri blant likt vurderte søknader på toppnivå Diskusjon: Bør kun være siste utvei når man ikke kan skille ved bruk av de andre kriteriene.
13	Mer fokuserte utlysninger (Nytt punkt) Diskusjon: Kan begrense utlysninger i større grad enn det som er vanlig for FRIPRO og kan forhindre enkelte fagområder å søke FRIPRO-midler.

Vedtak: *Administrasjonen tar med seg porteføljestyrets innspill og kommentarer i det videre arbeidet med å utvikle søknadsreducerende tiltak for FRIPRO.*

Sak PSNATEK 38/22 Ny behandling av søknad 334028 til fristen 2.02.2022

Saksdokument: Sak PSNATEK 38/22 Ny behandling av søknad 334028 til fristen 2.02.2022

Porteføljestyret diskuterte medlemmenes habilitet knyttet til saken. Alle porteføljestyremedlemmene ble ansett som habile i behandlingen av saken.

I diskusjonen i porteføljestyret ble det kommentert at det er uheldig at samme panel benyttes til å vurdere søknaden på nytt fordi man kan risikere at panelet vil forsvare sin tidligere vurdering. Det ble pekt på av andre medlemmer i porteføljestyret at dette ikke er tilfelle i denne saken da panelet faktisk valgte å øke karakteren for det aktuelle vurderingskriteriet og endret omtalen.

Selv om karakteren på et av vurderingskriteriene ble en karakter høyere, faller søknaden likevel inn under vedtak 3 i sak 27/22 om at

Søknader om Forskerprosjekt for fornyelse med karakter 6 på Forskningskvalitet – potensial for å flytte forskningsfronten og på Forskningskvalitet – kvalitet i FoU-aktivitetene, og karakter 6 eller 7 på resterende vurderingskriterier, avslås innenfor FRINATEKs ordinære budsjett.

Søknaden avslås dermed.

Vedtak: *Søknad med prosjektnummer 334028 avslås.*

Sak PSNATEK 39/22 **Prosess for oppnevning av nye porteføljestyre i 2023**

Saksdokument: Sak 39/22 Prosess for oppnevning av nye porteføljestyre i 2023

Administrasjonen orienterte om prosessen knyttet til oppnevning av nye porteføljestyre.

Porteføljestyrene ble oppnevnt gjennom vedtak av Forskningsrådets styre i april 2019, og gitt en funksjonstid på fire år. Det innebærer at nye porteføljestyre må oppnevnes innen utgangen av april 2023. De nye porteføljestyrene får funksjonstid fra mai 2023 til mai 2027.

Porteføljestyrene er svært viktige i Forskningsrådets beslutningsstruktur og er det viktigste bindeleddet mellom Forskningsrådet, søkerne og brukerne. Siden de nye porteføljestyrene skal fungere i en fireårs-periode, er det naturlig å se på flere forhold rundt porteføljestyrenes rolle, ansvar og sammensetning med mer før nye styre oppnevnes. Det vil i prosessen være viktig både å vurdere nødvendig fornyelse og samtidig sikre kontinuitet og kompetanse i porteføljestyrene. Av hensyn til bestemmelsene i mandatet vil anslagsvis halvparten av medlemmene i det enkelte styre skiftes ut neste år.

En foreløpig plan for ny- og reoppnevning av porteføljestyrene er som følger:

- Høsten 2022: Administrasjonen gjennomfører en enkel brukerundersøkelse hos medlemmene i porteføljestyrene. Årsaken er å framskaffe et kunnskapsgrunnlag for videreutvikling av porteføljestyringen og porteføljestyrenes arbeidsmåte mm..
- Høsten 2022: Gjennomgang av profil, mandat og sammensetning, evt. justering av ansvarsområder. Det vil også bli dialog og avklaring i porteføljestyrene om hvem som ønsker å være med videre eller eventuelt tre av.
- Høsten 2022: Mulige endringer i Forskningsrådets styre som bevilgningsorgan. Bevilgningsområdene som i dag ligger til Styret (infrastruktur, SFF, SFI mfl.) kan bli flyttet til ett eller flere porteføljestyre. Mulige endringer i grenseflatene mellom noen av porteføljestyrene vil også vurderes i denne prosessen.
- Januar-april 2023: Forskningsrådets styre drøfter sammensetningen.
- Vinter 2023: Konsultasjon med Sametinget.
- April 2023: Nye porteføljestyre oppnevnes.

Det tas forbehold om eventuelle endringer som følge av oppnevning av nytt Styre for Forskningsrådet fra 2023.

En mulig endring mellom porteføljestyrene innebærer en samling av de tre fagstyrene til ett fagporteføljestyre.

I porteføljestyrets diskusjon kom det fram argumenter både for og mot en slik samling av de tre fagstyrene til ett styre. Ett argument mot er at det blir vanskeligere for porteføljestyret å ha fingeren på pulsen mot fagområdene i like stor grad som med dagens tre porteføljestyrer. På den annen side vil ett samlet styre kunne ha større innflytelse på og tale sterkere for grunnforskningens sak i Forskningsrådet.

Vedtak: *Saken tas til orientering.*

Sak PSNATEK 40/22 Investeringsplan 2023-2025

Saksdokument: Sak 40/22 Investeringsplan 2023-2025

Administrasjonen la fram et utkast til investeringsplan for 2023-2025.

Det er usikkerhet knyttet til det endelige utlysningsbeløpet for det enkelte år siden de endelige budsjettforutsetningene ikke er kjent. Utlysningsbeløpet i 2023 er avhengig av behandlingen av statsbudsjettet og tildelingsbrevet fra Kunnskapsdepartementet. For 2024 og 2025 er endelige tall for FRIPRO ennå uklare.

Den tilgjengelige utlysningsrammen for ROMFORSK i 2023 tilsier at kun et lavt antall Forskerprosjekt for fornyelse og Forskerprosjekt for unge talenter kan igangsettes. Basert på utlysningene de siste årene vil man utelukke mange prosjektsøknader ved å redusere maksimalt søknadsbeløp for å kunne igangsette flere prosjekter.

Erfaringene fra de siste utlysningene for Forskerprosjekt for fornyelse tilsier at den tilgjengelige rammen sannsynligvis vil medføre en uhensiktsmessig lav innvilgelsesprosent. Videre vektla porteføljestyret målet i porteføljeplanen om at Romforskningsmidlene skal "bidra til å få fram en ny generasjon romforskere", og at 24 mill. kroner derfor settes av til en utlysning av Forskerprosjekt for unge talenter i 2023. Dette medfører at man vil kunne bevilge inntil 3 slike prosjekter. Eventuelle resterende midler vil kunne overføres og styrke utlysningen i 2025.

Porteføljestyret ønsket ikke strukturelle prioriteringer tilknyttet relevansvurderingen av søknadene, utover at prosjektene skal ha relevans for grunnforskning relatert til norsk romaktivitet spesielt knyttet til ESA, EISCAT, NOT og/eller EUs romprogram (spesielt Copernicus).

De tematiske prioriteringene for utlysningen i 2023 vil være i tråd med porteføljeplanen uten ytterligere krav eller avgrensninger.

Vedtak: *Investeringsplanen godkjennes med de merknader som kom fram under diskusjonen i møtet.*

Sak PSNATEK 41/22 Ny langtidsplan for forskning og høyere utdanning

Administrasjonen presenterte hovedpunktene i den nye langtidsplanen for forskning og høyere utdanning sett fra Forskningsrådet.

En kort oppsummering er:

- En plan med anslag til tydeligere opp-prioriteringer (men ikke like tydelige ned-prioriteringer, gitt nullvekstbudsjett)
- To målrettede samfunnsoppdrag
- Tilgjengeliggjøring (bruk) av forskning er et hovedperspektiv
- Satsinger uten penger / ingen opptrappingsplaner
- Varsler St.m. om forskningssystemet og gjennomgang av Forskningsrådets rolle og funksjoner

Overordnede refleksjoner:

- Planen har gode, bredere og mer helhetlige analyser enn tidligere langtidsplaner.
- Planen er i større grad enn tidligere en plan for hele samfunnet, ikke bare kunnskapssektoren. Slik sett ligner planen noe mer på de tidligere forskningsmeldingene.
- Høyere utdanning er tydeligere integrert i planen på alle områder, samtidig som departementenes sektorpolitiske prioriteringer er løftet mer markert frem.
- De tematiske prioriteringene reflekterer større bredde. Større samfunnsmessig nytte av forskning og innovasjon er et gjennomgående trekk.
- Det er en utfordring å forene ambisjonene med en manglende opptrappingsplan.
- Det er gode grunner til å se på effektene av sektorprinsippet i norsk forskning. I sitt innspill til arbeidet med langtidsplanen foreslår OECD at det etableres sterkere koordineringsmekanismer på høyt nivå.
- Som myndighetenes viktigste forskningspolitiske rådgiver ser Forskningsrådet positivt på en ny stortingsmelding om forskningssystemet og til å bidra i arbeidet med meldingen.

Andre overordnede vurderinger:

- Ikke samme fokus som før på konkurranse om forskningsmidlene som kvalitetsfremmende.
- Mindre vekt på grunnforskningens betydning.
- Større vekt på koblinger mellom forskning og samfunnsbehov, særlig kommunal sektor.
- Sterk vektlegging av profesjonsutdanningene.
- Tilgjengeliggjøring av forskning er et hovedperspektiv, men lite konkretisert på tiltakssiden utover åpen forskning.
- Vektlegging av tverrfaglighet – koblet til tverrsektorielle behov.

Den videre prosessen i behandlingen av langtidsplanene er:

- Forskningsrådets styre skal levere høringsinnspill
- Høring i Stortinget primo januar
- Komitebehandling medio februar

Fra porteføljestyrets medlemmer ble det pekt på at det er bekymringsfullt at grunnforskning er lite nevnt og at *fremragende forskningsmiljøer* ikke er en satsing i planen. Det ble også pekt på at FN's bærekraftsmål i liten grad er omtalt i planen.

Vedtak: *Saken tas til orientering.*

Sak PSNATEK 42/22 EVALNAT (2022-2023) – Sammensetning av evalueringskomiteer

Saksdokument: Sak 42/22 EVALNAT (2022-2023) – Sammensetning av evalueringskomiteer

Administrasjonen orienterte kort om arbeidet med fagevaluering av naturvitenskap (EVALNAT) 2022-2023. Per i dag har 33 administrative enheter sendt inn sine "Terms of Reference" til EVALNAT, og det er innmeldt 132 forskergrupper. PSNATEK er ansvarlig styre for oppnevning av leder og medlemmer til evalueringskomitéene for EVALNAT. Den faglige sammensetningen av de fire evalueringskomiteene og vedtak om oppnevning av komitemedlemmer ble forelagt porteføljestyret.

Medlemmene i evalueringskomitéene skal både ha høy faglig kompetanse og andre kvalifikasjoner som erfaring med forskningsledelse, strategi- og evalueringsarbeid og kunnskapsutveksling. Medlemmene skal ikke bo i Norge og skal være internasjonalt ledende fagpersoner innenfor naturvitenskapelig forskning og innovasjon. I tillegg vil det både for evalueringskomitéene og ekspertpanelene tilstrebes kjønnsbalanse samt en naturlig fordeling av erfaringsnivå. Administrasjonen har mottatt en rekke forslag til komité- og ekspertmedlemmer fra de innmeldte administrative enhetene og forskergruppene. Forslagene vil bli vurdert i arbeidet med å sette sammen komitéer og paneler.

Porteføljestyret ble invitert til å kommentere på utkast til faglig sammensetning av medlemmer til de fire evalueringskomitéene. Sammensetningen vil være grunnlaget for administrasjonens arbeid med å rekruttere og sette sammen de internasjonale evalueringskomitéene. Porteføljestyret hadde noen kommentarer til sammensetningen i de to evalueringskomiteene for UH-sektor, der det ble påpekt at disse også bør ha medlemmer med bakgrunn fra instituttsektor. Det kan være ønskelig med et blikk utenfra på de administrative enhetene, men at det er viktig at medlemmene kjenner til sektoren som de skal bidra til å evaluere. Videre ble det stilt spørsmål ved hvem som kan rekrutteres fra utlandet, og her ble det vist til *Retningslinjer for kontroll med kunnskapsoverføring*.

Styreleder ønsket å kunne konsultere styremedlemmer før oppnevning av komitemedlemmer, og dette ga porteføljestyret sin tilslutning til.

Vedtak: *Administrasjonen tar med seg innspillene fra porteføljestyret i det videre arbeidet med å sette sammen de fire evalueringskomitéene for EVALNAT.
PSNATEK gir styreleder fullmakt til å oppnevne løpende medlemmer til de fire evalueringskomitéene for EVALNAT før første PSNATEK-møte i 2023.*

Sak PSNATEK 43/22 Eventuelt

Sak PSNATEK 44/22 Godkjenning av vedtaksprotokoll

Vedtak: *Protokollen godkjennes.*